



AK-HÍRLEVÉL

Tisztelt Tagtársaink!

**ÁLDOTT, BÉKÉS KARÁCSONYI ÜNNEPEKET ÉS SIKEREKBEN
GAZDAG BOLDOG ÚJ ÉVET KÍVÁNOK ÖNÖKNEK!**



Dr. Arató Balázs

Dr. Arató Balázs
az MNYKNT elnöke



Kérem fogadják szeretettel a 2023. évi utolsó beszámolómat!



AK-HÍRLEVÉL

EZEK AZ ÉV SZAVAI 2023-ban

A Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport 2010 óta választja ki az év szavait. Az év szavai kiválasztásában együttműködött a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda és a Petőfi Kulturális Ügynökség Kazinczy Műhely.



Az év szava: chatGPT

Az év szava kétségtelenül a 2022 végén a mesterséges intelligencia megfogható, világunk valamennyi alrendszerébe berobbant chatGPT (kiejtve: csetdzsípítí), vagyis emberi kérésre szöveget létrehozó algoritmus. Megdermedtek a tanárok: akkor mostantól hogyan tudják megkülönböztetni, hogy tanuló vagy gép írta-e a szöveget, és vajon szükség lesz-e a munkájukra? Megörültek a tanulók, hogy mostantól már nem kell házi feladatot írni. Elgondolkoztak a filozófusok, hogy vajon a mesterséges intelligencia okosabbá teszi-e, vagy éppen kiváltja az embert.

A hírek szerint a chatGPT írt már miniszternek kiállításmegnyitóra beszédet, megírták vele Az ember tragédiája 16. színét, kevert új kólaízt, gyártott már jogszabályt, amit „csont nélkül” elfogadtak, és valószínűleg nem kérdés, hogy sok iskolai és tudományos dolgozatnak is ő a szerzője.

Mi is megkérdeztük tőle: hogyan nevezzük magyarul? Javaslati: BeszélgetőMester, CsevegőMester, a GPT-t pedig generatív próbálkozású transzformátornak nevezte. Még ilyen magyarításokkal találkoztunk: szöveggép, szövegtenyésztő, szöveggeneráló, robotszövegíró, automatikus szöveglétrehozó, szöveggeneráló program. Azt is megkérdeztük tőle, hogy szerinte mi lenne az év szava 2023-ban. Azt válaszolta, hogy a tudása csak 2022-ig terjed. Lehet, hogy a közmondás a jövőben azt tartja majd, hogy „géptestben géplélek?” (Szűts Zoltán)



AK-HÍRLEVÉL

***Az év antiszava:
lombkoronasétány***

Az év antiszava: lombkoronasétány

A lombkoronasétány az új magyar narancs? Hogyan kerül az eredetileg trópusi őserdőben található, Costa Ricából származó turisztikai attrakció a magyar Alföldre? 2023 márciusában robbant a hír: az Alföldön, Nyírmártonfalván EU-támogatásból lombkoronasétány létesült, miközben a körülötte lévő erdőt kivágták.

Kiderült, hogy Európában, ahol egyelőre még nincsenek trópusi őserdők, egyre több a lombkoronasétány. Pont olyan, mint a magyar narancs: „Kicsit sárga, kicsit savanyú, de a miénk!” – mondhatnánk Pelikán elvtárssal. 2023-ban Európában a lombkoronasétány leginkább a felelőtlen pályáztatás és pénzégetés jelképe. (Pölcz Ádám)

***Az év ifjúsági
szava:
pacek***



AK-HÍRLEVÉL

Az év ifjúsági szava: pacek

Ha valami nagyon jó, menő, vagány, tetszik, az lehet kúl, tök király vagy pacek. „Arabos a pacekom”, éneklí Azahriah 3korty című slágerében. PSG Ogli 7 tiktoker szerint a lényeg a pacek stíl, a legjobb pacekot kell mindig hozni, és a vendégei pacekjáról is gondoskodik. Egy Z generációs vallomása pedig: „Attól, hogy az Instám pacek, a lelkem még lehet romokban”.

Ha valakinek pacekba nyomjuk, azt jelenti, hogy az arcába, a képébe vágjuk. A pacek alapjelentése tehát: arc. A pacek szó régi, de újra és újra felkapja az ifjúság. A pacek minden valószínűség szerint a valamivel jobban ismert pacák szavunkkal áll rokonságban. A pacek formára A magyar tolvajnyelv szótára című, 1924-ben megjelent kötetben találjuk az első adatot. Etimológiai szótáraink szerint e két szó közös eredetű, mindkettő a pacef ~ parcef hangzású jiddis szóból származik, amelynek jelentése arc, férfi lehetett. Nyelvünkben alighanem szóhasadással különült el egymástól a pacák és a pacek alak. A pacákhoz a férfi, a pacekhoz az arc jelentés rögzült. (Minya Károly)

**Az év irodalmi
szava:
hazaszótár**

Az év irodalmi szava: hazaszótár

Mindenkinek van egy saját, fejben tartott szótára, melynek lapjain anya és apa, a testvérek, a rokonok, a szerelmek, a gyerekek, a szülőhely, a szülő- és anyaföld, az anyanyelv, az első szavak, lépések, iskolák, alkotások szerepelnek, és amelyek értelemszerűen összekapcsolnak bennünket életünk leginkább meghatározó személyeivel, közösségeivel, megtartó hagyományjaival. Az író szerint a hazaszótár: szövegfüzér, bűvópatakszerűen vissza-visszatérő motívumokkal, idézetekkel, amelyek kapaszkodónak bizonyulnak a nehéz pillanatokban, gondolatszegény időszakokban. A kifejezés Demeter Szilárd 2023-ban megjelent esszékötetének címéből származik: A valahol szabadsága: Rendhagyó hazaszótár. Mindenkinek fontos őriznie és gondoznia a kertjét, nyelvét, hazaszótárát. (Balázs Géza)



A teljes cikk itt olvasható: [Ezek az év magyar szavai - kultura.hu \(kultura.hu\)](https://kultura.hu)



AK-HÍRLEVÉL

Figyelmükbe ajánljuk:



A negyedszázada Voigt Vilmos és Balázs Géza szerkesztésében indult Magyar szemiotikai tanulmányok 60. kötete a 21. Semiotica Agriensis konferencia előadásainak válogatott tanulmányait tartalmazza. A színházelméleti írások mellett szemiotikai tárgyú elemzések is mutatják a színházzemiotika mai érvényességét.

A kötet megvásárolható: e-nyelv.hu
E-könyv: e-nyelv.hu

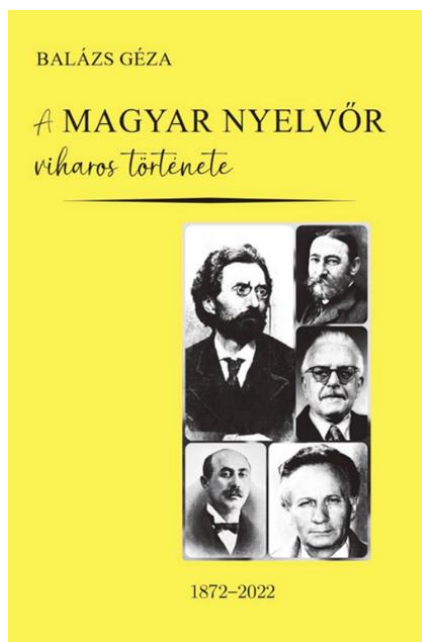




AK-HÍRLEVÉL

Balázs Géza „karanténriliógiája” a szerző folklórnyelvészeti munkásságának összefoglalója: *Nyelvszokások* (2020), *A művészet és a nyelv születése* (2021), *Folklór és nyelv* (2022). A kötetek a legkorábbi gyűjtésektől (graffiti, tetovált szövegek) a legutóbbi időben született elméleti tanulmányokig tartalmazzák az egymásra épülő, egymással párbeszédben álló írásokat. A *Folklór és nyelv* című kötet elméleti része frazeográfiai, szemiotikai, antropológiai nyelvészeti megközelítéseket mutat be. A második rész a nyelvben fölfedezhető archaizmusra hívja föl a figyelmet: gyermekmondókák, ráolvasás, álom, titkosnyelvek. A harmadik részben a szerző által kutatott műfajok szerepelnek: anekdota, memovers, gesztusvicc, helyzetmondát, feliratirodalom. A negyedik rész a mai folklór és nyelv világába kalauzol egyes dokumentált jelenségeken keresztül: firkálások, tetoválások, jelszavak, mai szólások, locsolóversek.

Megvásárolható: <https://e-nyelv.hu/termek/balazs-geza-folklor-es-nyelv-folklor-muveszet-irodalom-nyelv/>



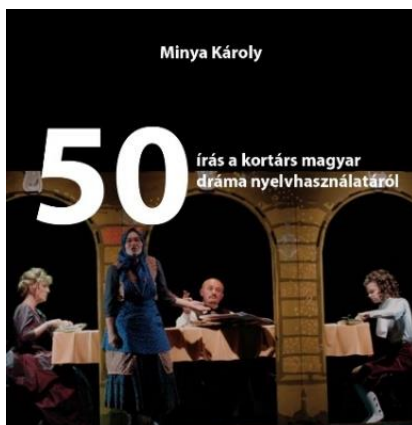
„A *Nyelvőr* nem pusztán egy tudományos, ismeretterjesztő, nyelvészeti, nyelvművelő lap, nemcsak a szerkesztők és munkatársak, hanem a magyar nyelvtudomány, sőt tudományos élet kalandos, sok tekintetben fölemelő, más estekben elszomorító, elgondolkodtató dokumentuma. Aligha képzelhető el modern nyelvtudomány és tudományos közélet a *Magyar Nyelvőr* tanulmányozása nélkül.”

Balázs Géza *A Magyar Nyelvőr viharos története* című könyve az elmúlt 150 év eseményeit összegzi illusztrációkkal, dokumentumokkal emléket állítva a 3350 „dolgozótársnak”, akik név szerint szerepelnek a kötetben.

Online elérhető és megvásárolható: <https://nyelvor.mnyknt.hu/a-magyar-nyelvor-tortenete/>



AK-HÍRLEVÉL



Színház és nyelv

MNYKNT, Budapest, 2022

Hogyan törik a magyar nyelvet a színpadon? Mitől eredeti és különleges a Bánya-szöveg, a Székely-replika? Melyik műben olvashatunk a százszázalékos katarziszemelésről?

A Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda honlapján (www.e-nyelv.hu) 2014 októberében indult el a Színház és nyelv rovat, és 2021 márciusáig havi rendszerességgel jelentek meg az írások, amelyekből az itt fölített kérdésekre is választ kap az olvasó. Az ötlet Balázs Gézáé, a kötet lektoráé, aki tudja, hogy nagyon szeretek színházba járni, kortárs magyar drámákat olvasni, amelyeknek nyelvészként akár szó- és kifejezésnyelvhasználatát is vizsgálhatnám. A javaslat a Tiszatúrán hangzott el, még pontosabban a szatmárcsekei parton. A felvetést tett követte, a megjelent írásokból olvasható egy válogatás a kötetben, így kerekedett ki az ötvenes szám. A színházra nagyszerű metaforákat lehet alkalmazni: lélekbalzsam és gyógyír, azonban számomra a színház és a kortárs magyar dráma szívszerelem, így a szakma és a szenvedély összekapcsolódásának a szülötte ez a kötet. Nemcsak nézőként, hanem drámaolvasóként is. Hozzám a legközelebb a kortárs magyar szerzők művei állnak, így Székely Csabáé, Háy Jánosé, Egri Zoltáné, Pintér Béláé, Kornis Mihályé, Tasnádi Istváné, a Mohácsi testvéreké és nem utolsósorban a szűkebb pátriám íróié, Ratkó Józsefé, Fazekas Istváné és Onder Csabáé. Ugyanakkor több írás foglalkozik az újrafordítással, újraírással, például Parti Nagy Lajos Tartuffe- és Tisztújítás-átiratával, Závada Péter és Bíró Bence Feydeau A balek (A hülyéje) című opusával. A nyelvészszemmel olvasott drámák szövegeinek elemzése egy teljesen új műfaj képviselnek: a szubjektív nyelvészetiét. Azonban ha konkrétan kell fogalmaznom, akkor az egyéni, új szavak (neologizmusok) használatát emelném ki, valamint a különböző stílusrétegek tobzódását, egybecsengését és disszonanciáját a bemutatott művekben. Ezek egyedi színnel és humorral fűszerezik az előadást, illetve a művet. Tanárként nem hallgathatom el, hogy bizonyos szövegrészletek az oktatásban is alkalmazhatók többek között a stílusrétegek, a szóalkotási módok tanítása során, különlegességükkel mindenképpen figyelemfelkeltőnek bizonyulhatnak a „száraz” nyelvtanórán. Egy-két „vendégírás” egészíti ki a kortárs magyar drámák nyelvhasználatát bemutató írások sorát, így „igen komoly” javaslatot teszek arra, hogy miként olvassunk kortárs magyar drámát; miként oldotta meg egy színésznő azt, hogy segítsen neki a sűgő; mi az a limerick vagy az online szájreklám; olvashatók operettszöveg-variációk, színházi



AK-HÍRLEVÉL

szösszenetek és néhány esetben a szerző nem kortárs, de az előadás új, pl.: Csokonai Vitéz Mihály: Az özvegy Karnyóné és a két szeleburdiak. Természetesen a legnagyobb „forrás” az előadásokat illetően szűkebb pátriám: a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház, a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja, a nyíregyházi Vidor Fesztivál, de természetesen gyakran eljuthattam budapesti előadásokra is. Számomra a színház szívszerelem, a színházi bakancslistám egyik kiemelt pontja e kötet megjelenése volt, a másik: egy év alatt legalább 85 előadást szeretnék megnézni, mint a Kritikusok díjának szavazói. Az írások a megjelenés hét évének időrendjében szerepelnek, nem tartottam célszerűnek a tematikus elrendezést, mivel így a színház és a kortárs magyar dráma sokszínűsége és varázsa még fokozottabban érvényre juthat. A kötetet név- és címmutató egészíti ki, kizárólag az előadásokra, a darabokra és a színészekre, színházi kollégákra vonatkozóan. (Minya Károly)



A nyelv, a magyaroknak a magyar nyelv a legfőbb nemzetösszetartó erő. A Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport 2000 óta figyeli és elemzi a magyar nyelvi jelenségeket, s jelentéseit ötévente tanulmánykötetben adja ki. A 2005-ös, 2010-es és 2015-ös jelentést követően ebben a kötetben a kutatócsoport ismét áttekinti a mai magyar nyelv állapotát a hangzásvilágtól a digitalizáció hatásáig. A szerzők figyelme kiterjed a határon túli magyar nyelvhasználatra (nyelvi tájak), és hírt adnak az elgondolkodtató (alternatív) nyelvtörténeti kutatásokról. A kötet dokumentumokat közöl a magyar nyelvkultúráról: megtalálhatók benne a 2015–2020 közötti időszak legfontosabb új szavai, valamint kifejezései. Az elemzések célja az anyanyelvi kultúrát segítő nyelvstratégia szolgálata.

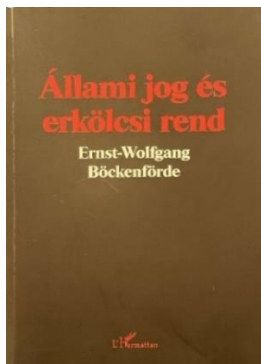
A kötet szerzői budapesti, egri, nyíregyházi nyelvészek, a határon túliakat pedig ungvári, adai, újvidéki, kassai, kézdivásárhelyi, lendvai nyelvészek képviselik.

Könyvünk az 1970-ben alapított Anyanyelvi Konferencia (ma: Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága), a 2000-ben alakult Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport, a 2006-ban létrejött Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda (Manyszi) és a Petőfi Kulturális Ügynökség Kazinczy Műhelyének összefogásával valósult meg.

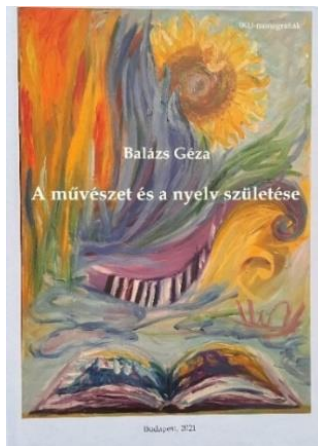
A kötet megvásárolható a www.e-nyelv.hu honlap könyvesboltjában.



AK-HÍRLEVÉL



Ernst-Wolfgang Böckenförde (1930–2019) német jog- és vallásfilozófus államelméleti munkássága nagy hatással volt az NSZK-ra, kimutathatóan Ratzinger bíborosra, a későbbi XVI. Benedek pápára, aktualitása pedig – az Európa előtt álló gondok miatt – egyre inkább növekszik. Tanulságos az ún. Böckerförde-paradoxon (vagy lemma): „A szabadelvű jogállam struktúrájának sajátja, hogy az állam létalapját olyan előfeltevések alkotják, amelyeket az állam maga nem tud anélkül garantálni, hogy ne tenné kérdésessé szabadelvű voltát.” Böckenförde legfontosabb írásait dr. Arató Balázs jogász, a Károli Gáspár Református Egyetem docense gyűjtötte csokorba, és fordította le pontosan, egyúttal közérthetően.



Balázs Gézának a magyar tudományban lappangó megközelítéseket metafizikai nyelvészet néven összefoglaló munkája a művészet és a nyelv közös gyökereit keresi. A művészet és a nyelv strukturális, funkcionális, valamint metafizikai megközelítéseiben egyaránt kimutathatók közös ontológiai (antropológiai) kapcsolatok, és adható egy teljességre törekvő magyarázat. A szerző a művészet és a nyelv kapcsán a következő közös jelenségekre hívja fel a figyelmet: differenciálatlan tudatformák, ősfolklor, alapformák, együttállások, ösztönös összekapcsolódások, motorikus jelenségek, absztrakció. További közös jelenségek: ritmus, szimmetria, indexikalitás, ikonicitás, dallam és nyelv, kép és nyelv kapcsolata. A könyv négy részből (Alapvetés, Eredet, Természeti alapformák, Rekonstrukciók), ezen belül húsz fejezetből áll. A kötetet Moritz Livia festőművész páratlan színvilágú képei díszítik. A kötet megvásárolható a www.e-nyelv.hu honlap könyvesboltjában.



AK-HÍRLEVÉL

Információk TAGDÍJFIZETÉSRŐL

Bankszámlánk adatai (nemzetközi és hazai) utaláshoz (tagdíjfizetés): SWIFT-kód: BUDAHUHB. Nemzetközi IBAN bankszámlaszám: HU49-10100716-01517103-00000004. Magyarországi utaláshoz: MBH Bank 10100716-01517103-00000004. Ezekben a számlaszámokon folyamatosan várjuk tagjaink tagdíjbefizetéseit. A tagdíj összege egy évre: 3000 Ft, diákoknak: 1500 Ft.